

jan, utan kommit till genom en ändring å korrektur exemplaret. Med de nuvarande runresterna låter sig ett **litu** väl förena. Den inadvertens, som Bugge och von Friesen förutsätta i inskriften (»Holmfast och Rodälv ristade runorna», **rist[u]** **runa**, fastän det i slutet säges, att »Öpir ristade», **ybir risti**), föreligger sålunda i själva verket knappast. — 46—48 **-ir**, där ett stycke av stenen är skadat, bör troligen suppleras **pir**. Det har sålunda här börjat en ny mening med det anaforiska *pæir* 'de'. Möjligt är givetvis att, såsom Brate (*Svenska runristare*, s. 99), utan suppling läsa **ir**, d. v. s. *er* 'som'; *er varu austr* blir då en relativsats: »som voro österut». Men stenyntans utseende synes snarast tala för att mellan 45 **a** och 47 **i** har funnits, utom skiljetecken, en runa. Ristningen **huāstr** är säker. Sannolikt har ristaren först ristat **hustr**, med **h** felaktigt i stället för **a**, men sedan velat rätta detta och därför på **s** anbragt en bistav för **a**. Denna tolkning förefaller sannolikare än Brates förslag, att ristaren skulle ha rättat ett ursprungligt **austr** 'österut' till *vestr* 'västerut' genom att skjuta in ett **a** mellan **u** och **s** och ändra det första **a** till **h**. Det är föga sannolikt, att ristaren från början skulle ha ristat ett felaktigt ord och sålunda varit illa underrättad om innehållet i den inskrift han skulle hugga in.

Ristningen från järnvägen i Södertälje är utförd av runmästaren Öpir, i ett från flera av hans uppländska verk känt mönster. Den har också flera från hans inskrifter kända egendomligheter: runorna **a** och **n** med bistav endast på ena sidan om huvudstaven, skiljetecknet **·** eller **·** (*Bautils* × torde vara felaktigt), det vacklande bruket av **r** och **r** (**ropelfr**, **ybir**, **runa**), den smala runslingan. Om denna ristning påminner i ornamentiken fragmentet Sö 18 (B 774), vilket måhända också tillhört en sörmländsk runsten av Öpir. Sö 11 är även signerad **ybir · hiok · runar** men utförd i en ornamentik, som är helt främmande för den uppländske Öpirs ristningar. Med Sö 11 har Sö 7, som Brate framhållit (*Svenska runristare*, s. 107), vissa likheter.

Holmfastr och *Ingifastr* äro båda tämligen vanliga mansnamn i Sverige under vikingatid och medeltid; se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 100. Om *Holmfastr* se även nedan Sö 311—312. Kvinnonamnet (*H*)*rodælf* är det vanligaste av namnen på *-ælf*; se a. a. s. 109 och Sm 8.

309. Södertälje, Kyrkogården (nu i Östra Södermanlands Fornminnesförenings Museum).

Pl. 157.

Äldre avbildning: Brate 1897.

Hur och var detta stycke av en runsten blivit funnet, är icke känt. Det fanns vid Brates resa 1897 på gräsvallen vid kyrkogårdens norra sida. Några äldre uppgifter finnas icke. Antagligt torde vara, att fragmentet kommit i dagen vid grävning å kyrkogården. År 1925 flyttades stenen med Riksantikvariens tillstånd till Östra Södermanlands Kulturhistoriska Förenings museum, och det förvaras numera i föreningens samlingar å Torekällsberget.

Sandsten. Fragmentets höjd 0,40—0,42 m., bredd 0,54—0,59 m. Fragmentet består av mellersta delen av en runsten, vars topp och fotstycke äro borta. På v. sidan är kantslingan tämligen väl bevarad, men på h. sidan finnas endast rester i behåll.

Inskrift:

... **n** + **pi**⁵**sa** + **ifti**¹⁰**r** + **blei****k** + ... **a**...

... [*stein*] *pensa æftir Blæik* ...

»... denna sten efter Blek ...«

Till läsningen: 1 **n** är osäkert, vad bst beträffar. 5 **i** är ostunget, men 12 **e** har tydlig prick.

Blæikr förekommer som namn möjligen också i en uppländsk inskrift: L 259 Tierp (**blikr**). Från medeltida urkunder känner Lundgren ett enstaka belägg; därjämte ingår namnet troligen i ett par ortnamn. Ursprungligen är det tillnamn ('den bleke'), och som sådant förekommer det även i västnordiska källor.

310. Södertälje.

Pl. 13: B 830.

Litteratur: B 830, L 800. — J. Peringskiöld F 1 5: 3 och 7.

Peringskiöld har »i Gneta Prästgård wid Södertellie» avtecknat tre små fragment av en runsten. Två av dem passade samman och äro på bilden i *Bautil* lagda intill varandra. Troligen ha alla tre tillhört samma sten, två ha suttit nedtill på v. sidan, nära inskriftens början, och det tredje upptill på h. sidan.

Inskrift:

... **hulfastr** × **l** - **ṛ** × **klefa** × **faðu** ...
 ... *Holmfastr* l[et] [æftik] *Klefa*, *faðu*[r] ...
 »Holmfast lät ...» »... efter Kleve, fader ...»

Ett namn *Klefi* är icke känt från annat håll. Läsningen får väl med hänsyn därtill betraktas som högst oviss.

311—313. Vid gamla Turingevägen, Södertälje.

Pl. 156. Pl. 13: B 829, pl. 14: B 1144.

Litteratur: B 829, 1444, L 797, 798. — J. Bureus, Fa 6 Sudromanniæ n:r 12 (s. 243), Fa 5 n:r 521 (s. 220); Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Gothlandz Laghen (1687), bl. A 3; J. Peringskiöld, Monumenta Sudermanniae; P. Dijkman, Historiske Anmärckningar (1723), s. 17, 142 f.; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 329 f.; Brocman IW, s. 222; E. M. Fant, Samling om Södermanland (hs S 113 i Uppsala Univ.-Bibl.), bl. 36, 44; R. Dybeck, Runa (fol.) 1 (1865), s. 87; O. Hermelin, Öknebo härad, s. 74 f., 77, 79, 88, 115, 125, 127; G. Hallström i Fornvännen 1931, s. 260; O. von Friesen, Runorna (1933), s. 197.

Äldre avbildningar: Peringskiöld a. a. (osignerad teckning och träsnitt); Hadorph a. a., B 829, 1144 (osignerad); Hermelin a. a.; Brate 1897 och 1908 (ATA); I. Schnell (1928, ATA); von Friesen a. a.

Ristningarna befinna sig å den lodräta bergväggen invid södra sidan av Gamla Turingevägen, kort efter det att denna i en brant backe nått högsta punkten av den skogklädda bergshöjden V om staden.

De voro kända redan av Bureus: »Wed telge sönan Turinge vägen i ett bergh». I *Ransakningarna* finnas följande noggranna uppgifter: »Vthi et bergh wäster om Staden wedh Turinge wäghen på wänster Sijdan nähr man Reser ifrån Staden, strax första Skougzbacka på et slätt bergh hardt wed wägen finnes uthugget et aflongt Bäläte medh monga runa bokstäffuer kring; alt såsom det finnes wedh Allmännewägen, haffua Resandhe män mossan afrijffuit, och bookstäffuerne medh rödh Creta illuminerat.» I brev till E. M. Fant 1799 meddelar M. Boman att på det så kallade Källberget mellan Prästgården [Gneta och Staden finnes] en Runeskrift inhuggen, som skal ge tilkänna, hwad tid landzwägen derförbi blifwit först uptagen, som är allmänna vägen mellan S. Telje och Mariefred».

»Klippan, hvari ristningarna äro — en afsats i berget, med lodrät vägg —, var för några år sedan i fara att bortsprängas af en företagsam Telgeborgare. Början gjordes verkligen genom